

פרק ששה-עשר

אוצר החכמה

מצעד הרבנים בוואשינגטון

לקראת יום הכפורים

^{אוצר החכמה} כפי שסופר בפרק הקודם, נבצרה היכולת מאחינו החרדים לדבר ה' לפעול להצלת אחיהם המומתים, והחפשים והציונים – הרי לכבוד עצמם דרשו, ואילו הנשיא רוזוועלט, כחרש לא ישמע – עשה עצמו כאילו לא ידע. בכל זאת, לא עת לחשות! צו-השעה שוב לנסות, אולי יחוס ה' עם עני ואביון, אולי ירחם.

^{הפנייה} מנהיגי היהדות החרדית שמו להם מטרה בלעדית: להפגש עם רוזוועלט ולסדר אתו ראיון – יעבור עליהם מה.

נקהלו חברי אגו"י, "אגודת הרבנים", ו"אגודת האדמו"רים", וארגנו לערוך הפגנה אדירה בוואשינגטון הבירה. בכדי לעורר את נחיצות הענין, הופיע קול-קורא אדיר בעתון "אידישע שטימע" ^{אוצר החכמה} באורך דף שלם, המכריז ואומר: בשעה שעם שלם נכחד, כל מי שעובר על הדבר בשתיקה – הקולר תלוי בצוארו, הוא לא יצא נקי, ידיו דמים מלאו...

בעיר הבירה

ביום ח' תשרי שנת תש"ד, יומיים לפני יום הדין הגדול – יום הכפורים, יצאו לדרכם ארבע מאות רבנים, בראשם הגאונים: רבי אליעזר סילווער ורבי אברהם קאלמאנאוויטש. בערך בשעה 1:00 אחה"צ הגיעו הרבנים לוואשינגטון.

כאן הלכו רגלי עד לבנין הממשלה, הנקרא "קאפיטל בילדינג" (The Capital Building), כשהם משמיעים יחד מזמורי תהלים על אם הדרך. בהגיעם למחוז חפצם, נפגשו עם סגן הנשיא מר הענרי וואלאס, ועוד נציגים, "סענאטורס", מבית הנציגים.

רבי אליעזר סילווער הקריא בקול את כתב-הבקשה שנחתם ע"י

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

אגודת הרבנים דארצות הברית וקנדה
 THE UNION OF ORTHODOX RABBIS
 OF THE UNITED STATES AND CANADA
 132 NASSAU STREET
 (SUITE 1251)
 NEW YORK 7, N. Y.

[REDACTED]

RECTOR 2-2376
 2-2377

[REDACTED]

[REDACTED]

ב"ה כ"ב אלול, התש"ג

רב וחבר נכבד!

בערב יום הדין והימים הנוראים כשכל אדם מישראל מתכונן לחשבון הנפש, חנו פונים אל כה"ח, בקריאת חמה להשתתף בהפגנת הרבנים הגדולה להצלת שארית ישראל, אחינו ואחיותינו הנתונים בצרה יבשנית.

עומדים אנו בסני הצרה הגדולה והענויים היומיומיים של אחינו ואחיותינו מעבר לים, וקליני ביטול החובה הקדושה לחושים להם ידיעורה ולעשות כל מה שביכולתנו ובאפשרותנו לשים קץ לרדידות, הקצץ את יד מלאך-המוות ולחסור את החרב מעל לראשיהם.

לשם זה תפורר הפגנה גדולה של רבנים בחשינגטון הבירה, בהתאם לתכנית "הועד התכופף להצלת יהודי אירופה" (Emergency Committee To Save the Jewish People of Europe) ויחד נניש את תלוותינו ובקשתנו לפני הנשיא פר. ד. רוזוולט וראשי חפנט דארה"ב, לפי חברו המצורף.

ההפגנה הנ"ל תערך כחלק מתפילתנו של יום הקדוש, ביום ר' ז' תשרי תש"ד הבע"ל — וכבר נקשו הצעדים הראשונים לסדור ההפגנה.

לשם זה אנו פונים לכה"ח להקדיש את ימי ר"ח הבע"ל לדרוש על נשוא זה ולקודר את דעת הקהל לשלר חות מצוה זו.

קול דמי אחינו צועקים!

אנו דורשים מכה"ח להשתתף בהפגנת מצוה זו ומבקשים לענות במחירות חכי אפשרית על השאלון לפי הכתובת, במעטפה המצורפת. ובזכות זה תתקבלנה תפילותינו ברחמים ובכחץ לפני ארון כל ופתב ויחתם במספרן של צדיקים נמורים.

אגודת הרבנים דארצות הברית
 וקנדה

יהודה לייב ולצר

סגח

הועדה המסדרת משלמת את דמי הרכבת
 רציף הכרו של אגודת הרבנים ושאלון בצונף לנסיפה

מסמך נדיר מההזמנה שנשלחה לרבני ארה"ב מטעם אגודה
 להשתתף ב"מצעד הרבנים" בוואשינגטון

הרבנים בלשה"ק ובאנגלית, בו הם פונים אל ממשלת ארה"ב לעסוק בהצלת היהודים, ולפתוח מקום מפלט עבור הפליטים. מבין הרבנים והאדמו"רים שנכחו, היו כאלו שצעקו זעקה גדולה ומרה, וגעו בבכי רב שהגיע עד לב השמים.

תשובת וואלאס נאמרה בקיצור נמרץ, ותורף דבריו: שמאחר וארה"ב תצליח להשמיד את האויב, יסתיימו בכך ממילא צרות היהודים. ולא הוסיף.

מבנין ה"קאפיטעל" המשיכו הרבנים בצעדם לקראת "לינקולן מעמוריאל" – שם ערכו תפילה מיוחדת בעד חיילי המדינה העומדים בחזית הקרב, והפילו תחינה לפני שוכן מרומים שיושיע את עמו ישראל מכל צרה וצוקה.

יתר תפלות ותחנונים קורעי-לבבות נערכו בפני "הבית הלבן" – מקום מגוריו של הנשיא רוזוועלט. מגדולי הרבנים רצו להפגש אישית עם הנשיא ולהגיש לידו את כתב-הבקשה, אך מה מאוד נתאכזבו כאשר לא יצא לקראתם רוזוועלט, רק מזכירו הפרטי, שקיבל מידם את הכתב.

הדבר פגע בכבוד הרבנים, והראה את דרגת אדישותו של רוזוועלט כלפי צרות ישראל. דוברי "הבית הלבן" פרסמו בעיתונות, שהיות ואותו יום מוקף היה בטרדות עצומות, לא הרשה לו זמנו להפנות ולקבל את פני הרבנים.

מאחורי הפרגוד

כותב דר. וויימאן:² "לאחרונה נתגלה, כי באותו יום היה

1. התפלה נערכה ע"י הרה"צ ר' יצחק הורוויץ זצ"ל האדמו"ר ממעליץ.

2. פראפעסאר להיסטורי' ב"הארווארד יוניווערסיטי", מחסידי או"ה, שנתן נפשו לחקור את העוולות שנעשו לגבי היהודים ע"י ממשלת אמעריקא בשנות המלחמה, ופירסמם בספרו The Abandonment of Jews. הרבה פרטים מפרקים אלו נלקחו משם.

מצעד הרבנים בוואשינגטון בראשם הג"ר אליעזר סילווער זצ"ל

אוצר החכמה

רוזוועלט פנוי, ולא עלו על סדר היום שלו שום אסיפות כלל, אדרבה – ידוע ידע הנשיא שהרבנים רוצים להפגש אתו בשעה 4:00 אחה"צ, ולכן זמן-מה לפני כן, יצא מביתו, להשתתף בחגיגה, בו חינכו ארבעים יאגאסלאווים, שהתנדבו לשרת בצבא, ומשם המשיך בדרכו לחגיגה נוספת – בו חינכו ארבעה מטוסים של חיל האוויר, ותחנתו הסופית באותו יום היתה במקום נופש שלו הפרטי".

אוצר החכמה

אי-התענינותו של הנשיא, עורר חימה שפוכה בקרב הצבור החרדי, מה גם שנודע להם כי אחד מיועציו המקורבים, השופט סאמיועל רוזנמאן, שעל אף היותו מזרע ישראל, הוא הוא הפנה אחורנית את תשומת לב רוזוועלט לנושא זה. היה זה רוזנמאן שהודיע להנהלת אגו"י בטרם התקיים "מצעד הרבנים", שמתנגד הוא לכך במלא המובן, ונימוקו: כי הופעת הרבנים בלבוש רבני, יבאיש את ריחם של היהודים בעיני הנשיא, והודות למעשה-ביש שלו, לא עלתה ביד הרבנים להשיג ראיון עם רוזוועלט בוואשינגטון.

"וואָר רפּיוּדזשי באָרד"³

אוצר החכמה

תוצאות ה"מצעד"

המעמד הנורא של "מצעד הרבנים" עשו רושם כביר והדהדו ברחבי המדינה, לשביעת רצון העסקנים, בעיקר היו אלו החרדים, שהחלו לראות ולהרגיש איזו תנועה קלה בפעולות ההצלה. גם נציגי הממשלה ["סענאטארען"], שתיים עשרה במספר, הציעו חוק – בו מתחייבת הממשלה להעמיד לשכה מיוחדת לטיפול הצלת היהודים מגיא ההריגה.

דר. סטיפען ווייז, שכבר היתה לנו עמו עד הנה היכרות, שוב התחיל בתעמולה נגד הנציגים, ברצונו להשפיע שיחזרו מהצעתם.

3. מועצת לטובת הפליטים (War Refugee Board).

ברם, זכור אותו האיש לטוב, מר פיטר בערגסאן, יהודי חופשי, שענין ההצלה נגע ללבבו, והוא חלץ חושים ונגש לעבודה ברב אונים, בייסוד "עמורדשענסי קאמיטי" למטרה נשגבה זו, מה גם שהיה לו חלק נכבד בארגון "מצעד הרבנים". כאשר נודע לבערגסאן אודות תעמולתו של ווייז, להרוס ולהחריב כל דבר טוב, התקיפו במסיבת עיתונאים: היתכן, שיהודי יעכב מלפעול בעבודת ההצלה, נגד אחיו, ועוד בכל תוקף ועוז?

¹²³⁴⁵⁶⁷

ווייז לא נשאר בעל-חוב, והוא הקדים את תשובתו, מאחר ולא היתה כל משמעות בבקשת הרבנים, החלטת ייסוד מדינת הציונים, עד שהיא אפילו לא הוזכרה ברמז כל-דהוא, לכן התנגד בכל התוקף, כי לדעתו השנים – דהיינו הצלת היהודים וייסוד המדינה – שוים במעלה, ואין לאחת דין קדימה על השניה, עפ"ל.

מועצת לטובת הפליטים (War Refugee Board)

ההשגחה העליונה עמדה לה ליהדות החרדית, ותעמולות ווייז עלו בתהו. בית הנציגים העלו על סדר היום את פעולות ההצלה, ומה שממשלת ארה"ב תתרום עבורם. יועציו הקרובים של רוזוועלט המליצו, שכדאי לו לנשיא להקדים בהצעת העמדת לשכה מיוחדת שתעסוק בעניני הצלה, טרם יעלה הנושא ויצהירוהו בבית הנציגים – משום כבודו האישי, שלא ירננו אחריו, לומר, כאילו ואין הענין מעסיקו ומדאיגו כלל.

וכן עשה. ביום 22 לחודש ינואר שנת 1944, יומיים לפני שהתוועדו נציגי הממשלה, הכריז רוזוועלט שהוא מוכן לייחד וועדה ממשלתית, שנקבעה בשם "וואַר רפיודזשי באָרד" (War Refugee Board).

מטרות ה"באָרד" (Board) הורכבו מארבעה עקרונים, כפי שפורסם באופן רשמי, מטעם הממשלה:

(א) להוציא מעבדות לחירות את היהודים הנמצאים תחת יד השונא, (ב) להמציא מקום מפלט לניצולים, (ג) לאיים על האויב

הנאצי ימ"ש, שהינו עתיד לשלם מרה עבור האכזריות והרציחות שבוצעו נגד העם היהודי, (ד) משלוח מזון ועזרה רפואית למחנות ההסגר.

אורח 1234567

אף שוועדה זו הוקמה באיחור זמן, שעה שכבר עברו י"ד-חדשים מאז הזעיק ר"י ראזענהיים לראשונה, עם קבלו מברק מר"י שטערנבוך משווייץ, ולדאבוננו כבר נרצחו מיליוני יהודים – בכל זאת, קבלו אחינו בני ישראל החרדים את הידיעה בשביעת רצון, שסוף סוף פעלו ולו למקצת – הצלה פורתא לכה"פ.

אורח 1234567

צעדים ראשונים

ומי בראש? מר דו'אן פעהלי, מחסידי אומות העולם, שרק רצה לעזור ולסייע בהצלת האומללים, התמנה כראש הוועדה.

אורח 1234567

מקודם, הוא פנה לארגוני-היהודים השונים, שיבואו בפרוטרוט להציע מה בפיהם בעניני הצלה, ומה נעשה כבר בעבר. הוא הבטיחם לשרתם באמונה, ולעשות כל מה שביכלתו להצלחת המשימה. אגו"י – שמשום איזה סיבה לא פנה דו'אן פעהלי אליה, על אף היותה אירגון בעלת-מעשים, החליטו מנהיגיה לפנות ישיר אל פעהלי, שיתחשב גם עמם וישים אוזן קשבת להצעתם.

כשבועיים להתייסדות ה-ו.ו.ר.ב. "WRB)", ביום 6 לחודש פברואר, פנה רבינו, שהיה פעיל בכל השטחים, במברק אל הנשיא רוזוועלט, שאגו"י דורשת להיות נוכח בראיון עם פעהלי, כשאר הארגונים היהודיים – הציונים, והסוציאליסטים. גם יועצו האישי של הנשיא, השופט סאמיועל רוזנמאן, קיבל מברק דומה. מבוקשתו התקבלה בחוגי הממשלה, ואכן הזמין פעהלי את נציגי אגו"י להיות נוכח בדיונים, לאחר שקיבל כתב-הצעות חתום ע"י הגאון רבי אליעזר סילווער⁴, אשר זה לשונו [מתורגם ללה"ק]:

4. צילום מהמכתב נמצא בגנזי "מכון תפארת אבות" שע"י ישיבת בורשטין.

Charge to the account of

DOMESTIC	CABLE
TELEPHONE	POSTAL
EXPENSES	RENTS
TRAVEL	DEPORTATION
FOOD	ENTERTAINMENT
DRUGS	REPAIRS
HAIR	POSTAGE
STATIONERY	TELEGRAPH
TRAVEL	RENTS
FOOD	ENTERTAINMENT
DRUGS	REPAIRS
HAIR	POSTAGE
STATIONERY	TELEGRAPH

WESTERN UNION

1206-B

R. B. WHITE
PRESIDENTNEWCOMB CARLTON
CHAIRMAN OF THE BOARDJ. C. WILLEVER
FIRST VICE-PRESIDENT

CHECK
ACCOUNTING INFORMATION
TIME FILED

Send the following message, subject to the terms on back hereof, which are hereby agreed to

President Roosevelt

February 6th 44

The White House

Washington, D.C.

For the event, that it should be convenient to hear the suggestions of the Jewish organizations concerning the important work of the recently constituted War Refugee Board by a personal audience, we wish to stress the due claim of organized religious, judicial, to be included in the representation of American Jewish as well as liberal, religious and socialist groups. We therefore respectfully propose to invite the Agency Israel of America, Inc. to send one or two delegates for the proposed audience.

ע'ל אגודת ישראל

Agency Israel of America, Inc. 1234 S. Washington, Executive Director.

מברק מרבינו לכבוד הנשיא רוזוולט

לכבוד ^{אוצר החכמה} מר ^{אוצר החכמה} פעהלי.

אגודת ישראל באמעריקא, הינה מהארגונים הבלתי-תלויים של היהדות החרדית, ולה קשרים ברחבי העולם. היא עוסקת בהצלת ישראל ע"י ארגונים משלה שבכל מדינה ומדינה. אגו"י השתדלה עד עתה להציל נפשות מגרמניא, מאוסטריא, צ'כסלובקיא, פולין, ליטא, לאטביא, ועוד.

אגו"י עמדה בקשר פעמים רבות עם הקונסול האמריקאי שבכמה מדינות, למען הציל את אחינו האומללים, שהיו נתונים בצרה וסכנה תחת המושל הגערמאני.

להלן הצעות שמציעה אגו"י ל: WRB, ומבקשת את תשומת לבם והתחשבותם:

א) הקצבת סכום נכבד עבור הצלת אלפים מישראל, שכפי ידיעתנו מתחבאים ביערים שבסביבות גבול פולין, הונגריא וסלובקיא. היהודים גם מצאו מקום מחבוא לפי שעה בכנסיות הנוצרים, מקומות בו חייהם מוטלים בסכנה, ויש אפשרות להבריח אותם מעבר לגבול, למדינות נייטראלים. פעולה זו דורשת סכום עתק, בהיות שמבריחי הגבול דורשים הון רב עבור כל יחיד.

ב) להמציא וויזות לאותם שיכולים לערוק למדינות שמחוץ לחזית המלחמה, כגון: טורקיא, סוריא, פלסטינא, פרס, והמדינות שבצפון אפריקא, וארצות הברית.

ג) לפעול אצל ממשלות מדינות נייטראלים, כטורקיא, פורטוגאל, שבדיא, שפניא, ושווייץ, להרשות לפליטים – חשבון ניכר – לעבור דרך מדינתם באופן-זמני, ואם ממשלת ארה"ב תבטיח שבעבור זמן תדאג למצוא לפליטים מקום קבוע, ודאי לא יתנגדו שיתעכבו שם.

ד) להקים מחנות במדינות החפשיים ובאמעריקא עבור אותם פליטים שאין ביכלתם לברוח, ולהמציא להם מקום מנוח. אין

¹²³⁴⁵⁶⁷ספק שהפליטים יסייעו למדינות העולם הלוחמים נגד האויב, ועוד יכסו את הוצאות המחנות.

ה) משלוח מזון להיהודים שנשארו תחת ממשלת הנאצים, וענין זה אפשרי באחד משתי אופנים: (1) משלוח חבילות על שמות יחידים, (2) משלוח גדול לקהלות היהודים כטראנסדניעסטער, ועוד.

ו) להחליף תמורת היהודים העומדים תחת הנאצי, באזרחי גערמאניא שתחת ממשלת אמעריקא ואנגליא.

ז) לבוא בהכרזה ואזהרה חמורה נגד הגערמאנים – ע"י איחוד האומות – שהאכזריות שעושים נגד העם היהודי, הוא עון פלילי ינגד החוק הבינלאומי, וגרוע מכל מין אנושות.

ח) אגו"י העוסקת בהצלת ישראל, תורשה לשלוח את חברה למדינות שעל גבול האויב, בכדי להתקשר עם ארגוני ההצלה שם, ולייצר קשרים עם החותרים תחת האויב, להציל יהודים מידיהם. עד עכשיו לא הצליחה אגו"י להשיג רשיון לאף אחד מחבריה לנסוע לאיראפא ולראות מקרוב באיזה אופנים אפשר עוד להציל.

ט) הצנזורה מונעת מלקבל ולשלוח ידיעות והוראות מאיראפא לכאן ומכאן לאיראפא, לזאת מבקשת אגו"י לקבל רשיון לשלוח הודעות לחבריה בשווייץ, טורקיא ופורטוגאל, בכדי להודיע ידיעות כאלו שיועילו להצלת נפשות.

י) להרשות לחברות של שלומי אמוני ישראל להכנס לאותם מקומות שאינם עומדים תחת שלטון הנאצי, בכדי להתקשר עם הפליטים האומללים, ולהמציא להם צרכם הרוחני.

ושוב מביעים אנו הכרת הטוב לנשיא ארה"ב, האהוב, שאיפשר לנו ע"י ה: WRB להקים משרד ממשלתי העוסק לגמרי בהצלת היהודים. ברכותינו שלוחות בזה, שהמדינות החפשיות ינצחו מהרה במלחמה, ויצליחו בכל דרכיהם.

אגודת ישראל ד'אמעריקא

הרב אליעזר סילווער, נשיא

עם קבלת המכתב, בו נכללו הצעות מפורטות, השיב פעהלי תשובה חיובית, במכתב מוען למשרדו של רבינו, והודיעו שהוא שבע-רצון מהצעות ה"אגודה".

כעבור שלשה שבועות, היה זה יום אחרי שכבשו הנאצים את הונגריא, הוקבע ראיון עם נציגי אגו"י, במעמד בו הבטיח פעהלי לפעול בחלק מההצעות. כמו"כ נפגשו נציגי אגו"י בוואשינגטון עם ה"צלב האדום של אמעריקא" (American Red Cross) אודות הצלתם הסודי של כמה אלפים מישראל.

קושי ומעצור

בראשית דרכו, לא הצליח ה-ו.ר.ב. (WRB) בפעולותיו. שאר חלקי הממשלה לא שיתפו פעולה, אדרבה, עוד העמידו מכשולות שונות, לעכב בעד הצלת נפשות, כך שמנעו מה-ו.ר.ב. (WRB) להוציא את כל מחשבותיו מן הכח אל הפועל.

יצוין, שמשלוח מברקים לעבר-הים, היה הדרך היחידי בו התקיימו קשרים בין ו.ר.ב. (WRB) וארגוני ההצלה דהתם. אולם מאחר ומברקי הממשלה הוצרכו לעבור דרך ה"סטייט דיפרטמנט" – משרד הממשלתי, לא מיהרו פועליו לעסוק בעניני הו.ר.ב. (WRB), והזניחו את משלוח המברקים עד חודש ימים, ענין שגרם עיכובים בפעולות ההצלה.

"הדבר הכי קשה בניהול משרד הו.ר.ב. (WRB), אמר פעהלי, "הוא בעניני ממונות ותשלומי משכורות". רק שלשים איש קבלו משכורתם מהממשלה. יותר לא אישרה הממשלה, למרות שנדרש כוח-אדם בממדים נוספים, כמובן.

הוצאות בלתי-משוערות היו כרוכות בפעולות ההצלה, וארגוני היהודים הוצרכו לכלכלם בלית-ברירה. ואכן הם התחילו לגייס סכומי-עתק. ה"דז'וינט" למשל, הארגון הכי-גדול בארה"ב, שעסק בעניני הצלה, תרם במשך ששה עשר חודש – תקופת קיומו של הו.ר.ב. (WRB) – סך של חמש עשרה מיליון דאללער

EXECUTIVE OFFICE OF THE PRESIDENT
WAR REFUGEE BOARD
Washington 25, D. C.

1234567

Office of the
Executive Director

In reply please
refer to: 239

אוצר החכמה

March 3, 1944

1234567

Dear Rabbi Silver:

Thank you for your letter of February 29, 1944, outlining suggestions and information for the aid of the War Refugee Board in formulating its rescue program.

Your cooperation and prompt response to our request for advice are greatly appreciated. We shall give every careful consideration to the suggestions and information which you have advanced.

1234567

Very truly yours,

J. W. Pehle
Acting Executive Director

Rabbi Eliezer Silver,
President,
Agudas Israel of America,
1123 Broadway,
New York 10, New York.

תשובת מר פעהלי להגר"א סילווער

(\$15,000,000). "וועד הצלה" יחד עם אגו"י – ארגונים קטנים לפי-ערך, תרמו סך של מיליון דאללער (\$1,000,000) – סכום ענקי עבורם. יתר הארגונים תרמו ביחד סך של שלש מאות אלף דאללער (\$300,000). כך הצטברו סכומים ניכרים בחשבוננו של וו.ר.ב. (WRB).

בימים ההם, הגיעה ידיעה משווייץ, שסכום של \$85,000 נדרש לאיזו פעולה, נרתם רבינו והשליך את נפשו מנגד, לגייס את הכספים, שבעזרת ה' הצליח בהצלחה בלתי-משוערת. בחודש טבת תש"ד היה הדבר. בין החרדים עצמם גויסו הממונות הללו; קהל "ערוגת הבשם" תרם שמונת אלפים דאללער (\$8,000), קהל "עדת יראים" תרם עשרת אלפים דאללער (\$10,000), צעירי אגודת ישראל – אחד עשר אלף דאללער (\$11,000), מתיבתא "תורה ודעת" בהשתדלותו של הרב שרגא פייבל מענדלאוויטש – ששה עשר אלף דאללער (\$16,000), "וועד העזרה" של "אגודת האדמו"רים", שרבינו עמד בראש הנהלתה – שלשת אלפים דאללער (\$3,000), ואילו רבינו בעצמו בצירוף עסקנים נוספים, גייס מיחידים סך: ארבעים אלף דאללער (\$40,000).⁵

תוצאות מעשיות

הדפסה

עם הקמת הו.ר.ב. (WRB), נהפך משרדו של רבינו לתל תלפיות – תל שכל פיות פונים אליו. הוא כשלעצמו, הקדיש את מרבית זמנו קודש להצלת ישראל, פליטי חרב. הוא עמד בקשר תמידי עם ר' יצחק שטערנבאך משווייץ, ועם ר' יעקב גריפעל בטערקיי, לרבות מר קאסטנער, שאתו עמו התקיים משא ומתן קבוע, אודות פעילות לטובת נפשות יהודים.

מראש נדמה לכולם כי אכן וו.ר.ב. (WRB) ישמש כיסוד ובסיס בה"א הידיעה, לכל עניני הצלה, אמנם לבסוף שימשה לשכה זו כסיוע לשאר ארגוני היהודים שעמדו בראש והתעסקו בפעילות

תאריך חשבונית

תאריך חשבונית

CLASS OF SERVICE
This is a full-rate Telegram or Cablegram unless the indicated character is indicated by a suitable symbol above or preceding the address.

1224567 N.Y.N.

A. N. WILLIAMS
PRESIDENT

NEWCOMB CARLTON
CHAIRMAN OF THE BOARD

J. C. WILLEVER
FIRST VICE-PRESIDENT

WESTERN UNION

1201

134

SYMBOLS	
DL - Day Letter	
NT - Overnight Telegram	
LC - Deferred Cable	
NLT - Cable Night Letter	
Ship Radiogram	

For time shown in the date line on telegrams and day letters is STANDARD TIME at point of origin. Time of receipt is STANDARD TIME at point of destination.

NOV 16 1 24=NEWYORK NY 18 -

JACOB ROSENHEIM

226 WEST 97 ST

1942 DEC 18 PM 3 36

KINDLY ATTEND URGENT EMERGENCY MEETING SUNDAY DECEMBER 20 ELEVEN A.M. SHARP AT OUR HEADQUARTERS AGENDA RESCUE OF OUR BRETHREN FROM POLAND ONLY FEW INVITED:

: AGUDAS ISRAEL OF AMERICA RABBI S EICHENSTEIN.

: 20 A.M.!

THE COMPANY WILL APPRECIATE SUGGESTIONS FROM ITS PATRONS CONCERNING ITS SERVICES

מברק מרבינו לר"י ראזענהיים להשתתף באסיפה דחופה בעניי הצלה

בשקידה ומרץ רבת-ממדים. הודות לו.ר.ב. (WRB) – שהיה כאמור גוף-ממשלתי היחיד במשך שנות המלחמה – ביצעו הארגונים מעשים כבירים, והצליחו להציל כמאה אלף יהודים.

הצהרה של פושרין

בינתיים, השתדל דו"אן פעהלי אצל הנשיא רוזוועלט, שיצא בפומבי להשמיץ את עוונם הפלילי של הנאצים השפלים, עד שהצליח בטובו לעשות כן. בחודש מארץ 1944, פרסם רוזוועלט את הצהרתו, אבל לא כפי שתוכנן מראש ע"י הו.ר.ב. (WRB). לדעתם, היה נושא זה תופס מקום בראש ההשמצות, עצם רדיפות והכחדת העם היהודי, אלא שיד השופט רוזנמאן – יועצו הפרטי, היה באמצע, והוא לא הסכים בשום אופן, ששם ישראל יזכר בראש, בנימוק: שהדבר יגביר את שנאת היהודים באמריקא – חשבון שוא ותפל.

הוא, רוזוועלט האשים את הנאצים, בגין מעשיהם העל-אנושיים, והדגיש כי עון פלילי כזה טרם נשמע מאז ימות עולם. אך מאחר ששם ישראל הוזכר לאחר שמות עשר אומות אחרות, ששתו גם הם מכוס התרעלה, לא נשא צרת היהודים שום כובד-משקל, ולאכזבתו של פעהלי לא היתה גבול.

עמדת ממשלת אמריקא בנידון, תוקנה בידי השופט רוזנמאן, באופן שהצהרת הנשיא רוזוועלט היתה "הצהרה של פושרין".

פעולות פוריות

חוקרי התקופה, בראשם הדר. וויימאן, מסַכְּמִים כולם, שיש לזקוף לזכות ה"בָּאָרְד", את הצלתם של מאתיים אלף יהודים מגיא ההריגה. מהם: חמש עשרה אלף ממדינת גערמאניא, שנמלטו על נפשם בעזרת ה"בָּאָרְד", כחמשים אלף שהוגלו מראמעניא לטראנס-דניעסטער, והוחזרו לראמעניא באמצעות וו.ר.ב. (WRB). הודות לפעולות ה"בָּאָרְד", נעצרו ההריגות במדינת אונגארן, וקרוב למאה ועשרים אלף יהודים נותרו בחיים.

חשובים אלו, על אף היותם זעירים, לעומת טבח ההמוני שבצעו הארורים ימ"ש, נעשו מתוך מסירות נפש אמיתי שהראו העסקנים, שהשליכו נפשם מנגד לפעול להצלת אחיהם שבגולה. האמת ניתנת להאמר, שו.ר.ב. (WRB) לא עשה שום צעד על דעת עצמו, כי אם בעצת והנחיית הארגונים היהודיים, בראשם אגו"י ווועד ההצלה. גם הוצאות הו.ר.ב. (WRB) כלכלו יהודים שומרי תורה ומצוות ברובו.

פעהלי בעצמו פירסם דעתו כמה פעמים, ש"אגודת ישראל" עם היותו ארגון מוגבל, בכל זאת עשה את עבודתו מתוך רגש כלפי אחינו בני ישראל, שהצלת נפשותם נגע ללבות עסקניו, וחלק הארי של מעשיו הכבירים בשנות ראינו רעה, בוצעו ע"י רבינו זצ"ל, שפעל והפעיל במרץ ועידוד בכל הענינים.